

MİLLİ MÜCADELE DÖNEMİ

İSTANBUL VE ANADOLU MİTİNGLERİNDE TÜRK KADINI

Çok büyük şükranla görüyoruz ve görmekteyiz ki, her yerde hanımlarımız erkeklerle fikir ve nur yolunda yarışmasına yürüyorlar. Yine şükranla ifade etmek lazımdır ki, hiçbir yerde kadınlarımız erkeklerin aşağısında değildir. Hemen her yerde kadın ve erkek seviyesi arasında bir denklik görmekteyim. Bu hal iftihara layıktır. Kadınlarımızın daha elverişsiz şartlar altında erkeklerden geri kalmayışı ve belki aynı şartlar altında erkeklerden ileri gidişi övücü gerektirir.

Birinci Dünya Savaşında (28 Temmuz 1914-11 Kasım 1918) yenilen Osmanlı İmparatorluğu'nun toprakları imzaladığı Mondros Ateşkes Antlaşması sonrasında İtilaf Devletleri tarafından yer yer işgal edilmeye başlamıştı. Bunun yanı sıra sürdürülen Yunan ve Ermeni işgalleri ile Türk milleti yok sayılıyordu. Bab-ı Ali de işgalleri kabullenmiş gibi görünüyordu; birliklerine işgalci kuvvetlere karşı koymamaları doğrultusunda emir veriyordu. Ancak toprağını, vatanını bırakmak istemeyen Türk halkı silah sarılıp Kuvayi Milliye (Milli Kuvvetler) teşkilatları kurdu ve işgalcilere karşı tepkisini gösterdi. Bölgesel direnişler şeklinde başlayan mücadele özellikle İzmir'in işgalinden (15 Mayıs 1919) sonra yurt geneline yayılarak bir Kurtuluş Savaşı'na dönüştü ve bu mücadelede de Türk kadını erkeğinin yanında yer aldı.

Milli Mücadele kadınlarının cephe gerisinde çalışarak Milli Mücadele'ye yaptığı katkıların en önemlilerinden biri teşkilatlanarak işgalleri protesto için düzenlenen İstanbul ve Anadolu'daki mitinglere yoğun şekilde katılmalarıdır. Özellikle İzmir'in işgaliyle sayıları artan mitinglere kadınlar bazen dinleyici, bazen de konuşmacı olarak katıldılar ve Anadolu'da yapılan işgalleri protesto eden toplantılarda kendilerini gösterdiler.

İşgaller Türk halkını derinden etkilemişti. Mustafa Kemal de bu konuda duyduğu üzüntüyü Samsun'dan sadrazamlığa çektiği 20 Mayıs 1919 tarihli telgrafta şu sözlerle bildirir:

“İzmir'in Yunan askerlerince işgali olayı, yakından ilişkili olduğum ulusu ve orduyu anlatılamayacak ölçüde yürekte yaralamıştır. 19 Mayıs günlü

telgrafımızdaki bütün ulus ve ordunun duygularını özetleyen sert çıkışlar güvendirici ve inandırıcı olmuştur. Ne ulus ne ordu, kendine karşı yapılan bu haksızlığı sindiremeyecektir...”

Gerçekten de Yunan işgali, sindirilmesi güç durumlara yol açmakta gecikmemiştir. Manisa Kadınlar Cemiyeti Başkanı Melek Hanım tarafından Sadaret makamına gönderilen 10.06.1919 tarihli telgraf bunun örneğidir:

“Şehrimizi işgal eden Yunan askerleri tarafından silah aramak bahanesi ile kardeşlerimizin üstleri aranıyor, bu haller ile kadınlarımız taarruza uğradıkları gibi gece kışlada nöbet bekleyen Yunan erleri Şayeste ismindeki hemşiremizi tehdit ederek kendisine evlenme teklif etmiştir. Dinine, namusuna bağlılık derecesi açık olan hemşirelerimizin iffetine tecavüzleri mubah gören Yunan

askerlerinin şehrimizi işgalde devamı, dünya barışı için tehlikeli olacaktır.”

Balkan Savaşları sırasında Darülfünun toplantılarında konuşmaya başlayan Türk kadını, işgallere karşı İstanbul'da düzenlenen mitinglere katılarak görüşünü beyan etti. İstanbul'da ilk toplantı 19 Mart 1919'da İnas Darülfünunu (Kızlar Üniversitesi) öğrencileriyle Fatih Türbesi önünde düzenlendi ve Asri Kadınlar Cemiyeti üyeleri de işgal kuvvetlerini protesto etti.

İzmir'in işgalinden iki gün sonra da Halide Edip Hanım'ın konuşmacı olarak katıldığı, Üsküdar Kız Kolejinde düzenlenen toplantıda baskı ve işgal kınandı. Ayrıca 17-18 Mayıs 1919'da yapılan toplantılara yüksek tahsilli öğrenciler ve hocaları da katılmıştır. Bu toplantılardan birinde kürsüye çıkan tahsilli kadın öğrencilerden birisi şu sözleri söyleyerek kendilerinin yabana atılmayacak bir güç olduğunu dile getirir:

“Biz de sizin kadar, belki daha ziyade elemliyiz. Teşebbüsatımıza en sağlam bir imanla iştirak ediyor ve şu hakikati isma etmek istiyoruz: kim demiş bir kadın küçük şeydir? Bir kadın belki en büyük şeydir!”

İşgal üzerine yapılan toplantıları 19 Mayıs 1919'da Fatih'te yapılan miting izlemiştir. Belediye önünde toplanan

yaklaşık elli bin kişilik kalabalığın önünde açılış konuşmasını yapan Halide Edip Hanım halka şu sözlerle seslenir:

“Müslümanlar! Türkler! Türk ve Müslüman bugün en kara gününü yaşıyor. Gece karanlık bir gece. Fakat insanın hayatında sabahı olmayan gece yoktur. Yarın bu korkunç geceyi yırtıp müşşa bir sabah yaratacağız...”

**Yedi yüz senenin tarihine
ağlayan minareler altında
yemin ediniz.
Bayrağımıza,
ecdamızın namusuna
hıyanet
etmeyeceğiz!”**

Hanımlar, bugün elimizde top tüfenk denilen alet yok fakat ondan büyük, ondan kuvvetli bir silahımız var: Hak ve Allah var. Tüfenk ve top düşer, hak ve Allah bakidir. Topun yüzüne tükürecek kadar evlatlar, analar, kalbimizde aşk ve iman, milliyet duygusu var...”

Halide Edip Hanım bu mitingde padişahın Türk milletine babalık etmesini ve milleti temsil eden bir kabinenin de kurulmasını isteyip halkı birlik ve beraberliğe çağırır.

Kapanış konuşmasını yapan Darülfünun Felsefe Şubesinden Meliha Hanım, Osmanlı İmparatorluğu'nun yıkılmak istendiğini şu sözleriyle ifade eder:

“Fakat bu koca devlet yıkılırken öyle bir tarraka ile devrilmeli, öyle bir çatırtı ile devrilmelidir ki o metin ve sağlam binanın çatırtısı cihanı sarsmalı, bütün insaniyeti titretmelidir. Bu enkaz altında yalnız bu milletin erkekleri değil, kadınları da ezilecektir. Hem onların nazik ve hassas vücutları bu müthiş felaket altında daha çok müteessir olacaktır. Hiç şüphesiz ki bütün bu felaketlerden sonra sevgili İzmirimiz'in uğrunda mukaddes ve kıymetli vatanımıza feda olarak ölmek ulvi bir şeydir...”

Fatih Mitingi sonrasında padişaha gitmek üzere Halide Edip Hanım ve iki genç seçildi ancak Padişah Vahdetin hasta olduğu gerekçesiyle bu kurulu kabul etmedi. Ayrıca mitingin sonunda Amerikan Başkanı Wilson'a da telgraf çekildi.

İstanbul mitinglerinin ikincisi 20 Mayıs 1919'da Üsküdar'da yapıldı. Asri Kadınlar Cemiyeti üyelerinden Sabahat Hüsamettin ve Naciye Hanımlar mücadele edenlere yalnız olmadıklarını; arkalarında karılarının, annelerinin, evlatlarının ve kardeşlerinin beklediğini vurguladılar ve şu sözlerle kalabalığa sestendiler:

“İşte hayatı, ruhu Türk olan İzmir'i bugün Yunanlılar aldılar. Belki de yarın da sinemizden bir şefkat, kalbimizden bir hayat koparır gibi birer birer Konyamız'ı, Bursamız'ı hatta evet bütün güzellikleriyle nazarları celp eden çok sevgili İstanbulumuz'u da isteyecekler... Bütün kuvvetimizle çalışarak neler yapabileceğimizi göstermeliyiz!”

22 Mayıs 1919 günü Kadıköy Belediye Dairesi önünde yapılan bir başka mitingde, şiddetli yağmura rağmen yaklaşık 15.000-20.000 kişi katılarak haksız işgalleri protesto etmişlerdir ve birleşme çağrısında bulunmuşlardır. Gazeteci Fahrettin

Bey, Hüseyin Suat Bey, Tıbbiyeli Memduh Necdet ve Kemal Beyler ile Ahmet Kemal Bey'in yanı sıra Halide Edip ve üniversite öğrencisi Münevver Saim Hanım da konuşmacı olarak katılmışlardır. Münevver Saim Hanım artık harekete geçmek gerektiğini vurgularken Halide Edip Hanım da onu desteklemiştir:

“Kendilerinin olmayan toprakları âleme tevzi etmek isteyenler Hakkın sadası önünde eğileceklerdir. Dün İstanbul'a gelmek isteyen bir çarlık vardı. O çarlığın yerlerinde şimdi yeller esiyor. Niçin? Çünkü biz o çarlığın nefesini Çanakkale'de boğduk. Burada devrilen yalnızca çarlık değildir. Adaletsizliktir... Zinhar heyecanlarınızı unutmayınız... Milletlerin üzerinde hakim olan adalet, Türk Milleti, senin de hakkını verecektir!”

İzmir'in işgali üzerine yapılan en ünlü ve en çok ses getiren miting 23 Mayıs 1919'da yapılan Sultanahmet mitingidir. İstiklal Harbi gazetesinin haberine göre 100.000 kişinin katıldığı bu miting İtilaf Devletlerini çok tedirgin eder. Öyle ki iki İngiliz uçağı Sultanahmet Meydanı üzerinde uçarak toplantıyı takip etmiştir. Her metrekaresine altı kişi düşmektedir ve halk civar sokaklara taşarak ağaç dallarına ve damlara yerleşmiştir.

Tüm cemiyetlerin, okulların ve siyasi partilerin katıldığı mitingde dövizler üzerinde şu yazılar okunuyordu:

“Türk hürdür. Esir olamaz.”

Hak isteriz: 2 milyon Türk 200 bin Rum'a feda edilemez.”

Yaşamak istiyoruz. Müslüman ölmez ve öldürülemez.”

Sultanahmet mitinginde Şair Mehmet Emin, Fahrettin Bey, Selim Sırrı, Dr Sabit Bey ve yine Halide Edip Hanım konuşmacı olarak bulunmuşlardır. Halide Edip Hanım kalabalığa şöyle seslenmiştir:

“Kardeşlerim, evlatlarım! Ruhu göklerde olan minarelerimizden yedi yüz yıllık şanları Osmanlı tarihinin

bugünkü faciasını seyrediyor. Bu tarihi, bu muazzam meydanda zafer alayları yapan kahraman ecdadımızın ruhları karşısında dünyanın bir başından bir başına at süren o namağlup erlerin gazapları karşısında başını kaldırıyor ve diyor ki: Ben Türk ve Müslüman tarihinin bedbaht bir kızım. Eskileri kadar kahraman fakat bedbaht, yeni milletin de bedbaht bir anasıyım. Bu yeni millet namına, ulu ecdadımızın ruhları önünde başımı eğip yemin ediyorum. Bugün kolları kesilmiş Türk milletinin geçmiş

günlerdeki kadar cesur bir ruhu var. Yemin ediyorum ki göğsünü adalet ve insaniyetten alan ecdadımın ilahi namusuna hıyanet etmeyeceğiz. Allahım'a ve Hakk'a dayanarak Türk milletinin son yolunu size ve dünyaya ilan ediyorum...Yedi yüz senenin tarihine ağlayan minareler altında yemin ediniz. Bayrağımıza, ecdadımızın namusuna hıyanet etmeyeceğiz!”

Bütün Türkler yemin ettiler: “Vallahi... Vallahi...Vallahi...”

Sultanahmet Mitinginden sonra tedirgin olan İtilaf Devletleri bütün mitingleri yasakladı. Ancak konulan yasağa rağmen 28 Mayıs 1919 günü İzmir'de şehit edilen vatandaşlar için Sultanahmet Camiinde mevlit okutuldu. Bundan iki gün sonra ise “dua günü” adı altında Sultanahmet Meydanında başka bir miting daha düzenlendi.

Polis bu mitinge Sultanahmet Camii duvarları içinde kalması şartıyla izin verdi. Toplantıda İsmail Hakkı Bey, Hoca Rasim Efendi, Hamdullah Suphi Bey, Milaslı Dr İsmail Hakkı Bey ve Darülfünun öğrencilerinden Şükufe Nihal Hanım hazır bulundular. Şükufe Nihal Hanım yaptığı konuşmada vatan sevgisini şu sözlerle dile getirerek olası tehlikelere de dikkati çekmiştir:

“Ey Sevgili İstanbul, güzel vatanım, hastalıklı, talihsiz toprağım! Seni kaybetmek korkusunun ruhuma yaptığı derin zehirli acıyı bilmem bununla kaçınıcı defadır duyuyorum...Aziz toprak, bilmiyordum ki; senin en asil çocukların böyle hicranınla ağlarken bütün alem de sana ağgözlü, tamahkar gözlerini dikmiş, belki asırlardan beri seni bizden ayırmak için uğraşıyorlar...Ruhumuz o kadar sende, varlığımız o kadar sende ki aziz vatan, beşiğimiz sendin, mezarımız yine sen olacaksın!”

İKİNCİ SULTANAHMET MİTINGİ SONUNDA KALABALIĞIN ALKIŞLARI ARASINDA ALINAN KARARLAR ŞUNLARDIR:

1) “Türkler Wilson Prensiplerinin 12. Maddesinin uygulanmasını talep ederler (12. Madde Osmanlı Devleti topraklarında Türk çoğunluğun yaşadığı bölgenin Türklere bırakılmasını istemektedir)

2) Birkaç esir millete yeniden istiklal verilirken 950 seneden beri Anadolu'da saltanat ve istiklale malik olan bir milletin duçar esaret edilmesi adalete uygun olmaz. Kemal-i azimle hakkımızı talepte son dereceye kadar

ısrar edeceğiz. Biz Türk ekseriyetini haiz olan memleketlerin birliğine karşı vaki olan tecavüzü medeni dünya huzurunda protesto ediyoruz.”

13 Ocak 1920 günü yine aynı meydanda “İstanbul Türk'ündür ve Türk Kalacaktır” mitingini yapıldı. Bu mitinge Rıza Nur Bey, Hamdullah Suphi Bey ve Muallimler Cemiyeti Başkanı Nakiye Hanım'ın yanı sıra 150.000 kişi katıldı. Nakiye Hanım'ın vatan toprağının düşmana terk

edilmemesini ve kadın-erkek birlikte mücadele edilmesini vurguladığı konuşmasında ise şu ifadeler geçer:

“Efendiler, size memleketin bir kadını sıfatıyla hitap ediyorum. Fatih’in, Selim’in, Süleyman’ın mezarını, ecdadının ebedi abideleri olan camileri, türbeleri bırakıp çıkacak içinizde bir erkek var mıdır? Ben tasavvur etmiyorum. Çıkmayacaksınız, bırakmayacağız. Biz de daima sizinle beraber olacağız; yanınızdan, önünüzden ayrılmayacağız. Hayatından ziyade sevdiği evladını vatan sevgisine feda eden kadınlarımızın can ile sevdiği İstanbul için canını feda edeceğine elbette inanırsınız... Önümüzde açık iki yol var: Biri, tarihimize şanımla devam etmek, diğeri gözlerimizle beraber tarihimizi de kapayıp ebediyete götürmektir.”

Aynı mitingde dikkate değer bir başka nokta da Posta, Telgraf ve Telefon Genel Müdürü Yusuf Razi Bey’in Fransız asıllı eşinin sözleridir. Kendisi Fransızların Türkler hakkındaki görüşlerinin değiştiğini ve Türklerin takdir edildiğini ifade etmiştir.

İstanbul mitinglerine genel bir bakışta kadınların erkekler ile birlikte mücadele etmesinin kaçınılmaz bir çare olduğu görülür. Diğer taraftan Batı Anadolu’daki direnişin dalga dalga yayılması Anadolu’da

protesto mitinglerini de beraberinde getirmiştir.

Anadolu’daki mitinglerin ilki 14 Mayıs 1919 tarihli İzmir, Maşatlık Mitingidir. Bu toplantıda binlerce vatandaş Wilson Prensiplerine uyulmayarak yapılan işgalleri kınadı ve silahlı direnişe gidilmesini istedi. Konuyla ilgili Anadolu Matbaasında basılıp, Türk mahallelerinde davullar çaldırılarak dağıtılan beyannamede şunlar yazılıdır:

“Ey bedbaht Türk! Wilson Prensipleri unvan-ı insaniyetkaranesi altında senin hakkın gasp ve namusun hetkediliyor. Buralarda Rum’un çok olduğu ve Türklerin Yunan’a iltihakını memnuniyetle kabul edeceği söylendi. Ve bunun neticesi olarak güzel memleket Yunan’a verildi. Şimdi sana soruyoruz: Rum senden daha mı çoktur? Yunan hâkimiyetini kabule taraftar mısın? Artık kendini göster. Tekmil kardeşlerin Maşatlık’tadır. Orada yüzbinlerle toplan... Bu sana düşen en büyük vazifedir...”

Ayrıca Batı Anadolu’da Yunanlılar tarafından yapılan haksız işgallerin Doğu Anadolu’da Ermeniler tarafından tekrarlanması ve bu bölgeden kaçan insanların durumu diğer illerde de anlatması Anadolu’da işgallere tepki olarak düzenlenen mitinglerin artarak devam etmesine yol açtı. Bazı mitinglerde erkeklerle birlikte yer

alan kadınlar, bazı mitingleri de tek başlarına düzenlemişlerdir.

İzmir’in işgali 16 Mayıs 1919’da Trabzon’da ve ertesi gün Giresun’da protesto edildi. Ayrıca Zonguldak ve Edremit’ten protesto telgrafları çekildi. Ankara, Haymana, Kızılcahamam, Bafra, Beyşehir ve Pazarcık’ta da mitingler yapıldı. Bunun yanı sıra aynı yıl 27 Mayıs’ta Edirne’de Sultan Selim Camii avlusunda 10.000 Türk toplanıp Yunan kuvvetlerinin geri çekilmesini istemiş; bağımsızlık için verilen mücadeleye yardım edeceklerine ant içmişlerdir.

Türk kadınının işgallere karşı ilk toplu hareketi ise Erzurum’da başlamıştır. Erzurum İslam Kadınları adına hareket eden bir kadın komitesi ilk toplantısını 29 Kasım 1919’da Müdafaa-i Hukuk faaliyetleri kapsamında Muradiye Camiinde gerçekleştirdi. Şehitler için Kur’an ve mevlit okunmasının ardından Kız Okulu Müdiresi Faika Hanım başkanlığında işgallere karşı çıkılacağı bildirildi. Alınan bu karardan sonra İstanbul Hükümetine, İtilaf Devletleri temsilcilerine ve Amerikan Senatosuna işgalleri ve yapılan zulümleri protesto eden telgraflar çekildi.

Bu ilk toplu hareket dışında düzenleyiciler ve konuşmacılarının tümünün kadın olması bakımından ilk Türk kadın mitingi 19 Aralık 1919’da düzenlenen Kastamonu Mitingidir. (Başka bir kaynağa göre ilk kadın mitingi 8 Ocak 1920 tarihinde Konya’da, 5000 vatansever kadının toplandığı Şerafettin Camiinde gerçekleşmiştir.) Bu toplantıda 3000 kadın bir araya gelerek ülkenin işgalini ve yapılan zulümleri şiddetle protesto etmişlerdir. Mitingde konuşmacı olarak bulunan isimler Tertip Komitesi Başkanı Zekiye Hanım, Darülmualimat Müdiresi Hikmet Hanım ile onun yardımcısı İclal Hanım ve Albay Osman Bey’in kızı Refika Hanım’dır. Bu isimler konuşmalarında, vatani kurtarmak için kendilerinin de cepheye

gideceklerini ifade etmişlerdir. Özellikle Zekiye Hanım'ın şu ifadeleri içeren konuşması şiddetli kinamalar içermesi açısından önemlidir:

“Kardeşler, hemşireler! Daha bir sene evvel kırmızı rengi ile başımızda dalgalanan ulu sancağımız, görüyorsunuz ki siyahlara, matemlere büründü... Haktan en çok bahsedenler, haksızlığın en büyüğünü yaptılar. Daha dün bizim gibi refah ve saadeti, evi barkı olan İzmir'deki dindaşlarımız, beyaz saçlı kadınlarımız, kundaktaki yavrularımız Yunanlıların süngüsünden geçti... Hanımlar! Büyük felaketlerimiz önünde evlatlarımızın, kardeşlerimizin kanyla suladığımız yurtlarımızın işgaline, kardeşlerimizin felaketine susacak mıyız? ... Hanımlar! Biz, dünyayı kanlara boğan, insanları tavuklar gibi boğazlayan erkeklere müracaat edecek değiliz. Bizim gibi şefkatle, merhametle düşündüklerine şüphe etmediğimiz İtilaf Devletlerinin büyük kadınlarına müracaat edecek ve birer telgrafla, bize yapılan haksızlıkları yazacak ve anlatacağız. Eğer onlar da hakkımızı teslim etmezlerse, evlatlarımızın kanlarına kendi kanımızı karıştırarak erkeklerimizle bir safta, dinimiz ve istiklalimiz için ölecek; haksızlara, zalimlere tarihin lanetlerini terk ederek yiğitçe öleceğiz!”

Mitinde alınan kararlar gereğince padişaha, sadrazama, ABD ve Fransa başkanlarının eşlerine, İngiltere ve İtalya Kraliçeleri ile Hindistan İmparatoriçesine telgraflar gönderilmiştir. ABD Başkanı Wilson'ın eşine çekilen şu telgrafta onun kadınlık hislerine hitap edilir ve eşini ikna etmesi istenir:

“...Madam cenapları, vatanımızı gezen ve milletimizi gören arkadaşlarımızın da itiraf edeceği biz Müslüman ve Türklerin büyük annesi öz vatani ne haldedir bilir misiniz?... Sizler galipsiniz, kuvvetlisiniz. Fakat biz hak istiyor ve Wilson cenaplarının dünya huzurunda tatbikini taahhüt ettiği prensiplerinin icrasını talep ediyoruz...”

Türk toplumunu Milli Mücadeleye hazırlayan mitinglerdeki kadın faaliyetleri 1919 yılı boyunca Amasya, Niksar, Isparta, Sivas, Balıkesir ve Denizli'de düzenlenen toplantılarda devam etmiştir.

Yine 15 Ocak 1920'de Kastamonu kadınları, Kız Öğretmen Okulunda toplanarak İngiltere Başbakanının İstanbul ve Boğazların uluslararası bir hale getirileceği ve Türk Hükümetinin yeni merkezinin Anadolu olacağına dair sözlerini protesto ederek, “Türk milletinin kadınlı-erkekli savaşlarda can vermekte asla

düşünmeyeceğini; eğer silah ve cephanelerinin bulunmadığına ümit bağlanıyorsa düşmanlarını tırnakları ile boğacaklarını, gerekirse toprağın üzerinde şerefsiz yaşamaktansa, toprağın altında kahramanca yatmayı bileceklerini” belirtmişlerdir.

İtilaf Devletlerinin aldıkları bu karara karşı 11 ve 13 Ocak 1920'de Konya'da; 19 Ocak 1920'de de Trabzon'da mitingler yapıldı.

Ayrıca Maraş'ın işgali üzerine 30 Ocak 1920'de Sivas'ta ve Amasya'da mitingler düzenlenmiştir. Özellikle İstanbul'un işgalinden sonra Temsil Heyetinin miting ve protesto çağrılarını Anadolu ve Trakya'da düzenlenen mitinglerin sayısını artırmıştır. Kadınların da yoğun şekilde katılımda bulunduğu söz konusu mitingler 17-22 Mart ve 15 Mayıs 1920 tarihleri arasında Erzurum, Çorum, Kastamonu, Balıkesir, Edirne, Yozgat, Sinop, Tokat, Bitlis, Trabzon, Çine, Gümüşhane, Kayseri, Malatya, Diyarbakır, Konya ve Ankara'da düzenlenmiştir.

İstanbul ve Anadolu mitinglerinde işgalleri şiddetle protesto eden kadınlar haksız işgallere seyirci kalan Avrupalı devletleri suçlamışlar ve bir taraftan da bu devletlerin başkanları ile başkan eşlerine yardım etmeleri için telgraflar çekmişlerdir.

Özette, yaşanan olumsuzluklara ve zorluklara rağmen Türk halkını düşmana karşı birlik olmaya çağırarak Türk kadını, düzenlerde mitinglerde vatanını ve bağımsızlığını erkekler ile birlikte savunacağını kararlılıkla belirtmiş, Milli Mücadeleye de aynı kararlılıkla katılmıştır.

KAYNAKÇA

1. Arıburnu, K. (1975). Milli Mücadelede İstanbul Mitingleri. Ankara: Yeni Desen Matbaası.
2. Cınbur, M.& Engünün, İ. (1983). Milli Mücadelede Türk Kadını. Ankara: Türk Ticaret Bankası Yayınları.
3. Çaka, C. (1948). Tarih Boyunca Harp ve Kadın. Ankara: AS. FB. Basımevi.
4. Uyaniker, F. (2009). Milli Mücadelede Türk Kadını. Ankara: Genelkurmay Askeri Tarih ve Stratejik Etüt Başkanlığı Yayınları.
5. <https://www.google.com.tr/imgph?hl=tr>